



نواب خاص چگونه با مدعیان امامت مقابله کردند؟/ وظایف نواب امام

هار فرقه پس از شهادت امام حسن عسکری پدید آمدند که در مسئله غیبت اظهار تردید کرده و مدعی امامت شدند.

چهار فرقه پس از شهادت امام حسن عسکری پدید آمدند که در مسئله غیبت اظهار تردید کرده و مدعی امامت شدند.

به گزارش خبرنگار مهر، متن زیر جلسه سی و هفتم از سلسله مباحث مهدویت است که توسط حجت الاسلام سیدمحمدباقر علوی تهرانی ایراد شده است.

در بیان دومین مقطع از زندگی امام عصر علیه السلام بودیم پنج سال زیر سایه پدر بزرگوار بودند. سال ۲۵۵ تا سال ۲۶۰ که شهادت امام عسکری علیه السلام است آن دوران، دوران خفاء است مفصل راجع به آن صحبت کردیم.

از سال ۲۶۰ تا سال ۳۲۹; ق که به آن دوران غیبت صغری می گویند. خصیصه غیبت صغری این است در این دوران یک عنوانی وجود دارد به نام نیابت خاصه که نواب اربعه در آن شکل می گیرند یا سفیران اربعه، چهار شخصیت هستند.

یکی از مشکلاتی که در جامعه ما وجود دارد این است که اطلاعات از دوران غیبت صغری خیلی اندک است.

یکی از دلیل هایش هم اینست که کتاب که این مقطع را مورد بررسی قرار داده باشد کم است. یک کتاب که مربوط می شود به تاریخ غیبت صغری اثر جناب صدر ولی متأسفانه عربی است و ترجمه فارسی من ندیدم داشته باشد. ولی خوب اگر آن کتاب ترجمه بشود و در دسترس قرار بگیرد.

همه عالمان شیعه ماوری این مسئله اجماع دارند که در سال ۳۲۹ هجری قمری در پی رحلت چهارمین نایب خاص جناب علی بن محمد سمری رحمه الله علیه این نیابت به چه شکلی اعلام شد؟ بواسطه صدور یک توفیق از ناحیه امام عصر علیه السلام. که هم جناب شیخ صدوق هم شیخ طوسی و هم شیخ مفید پیرامون این توفیق هم از نظر سند هم از نظر محتوی بحث کردند.

توفیق چیست؟ توفیق در لغت به معنای امضا است بزرگان در کنار دست نوشته ای خط مبارک خودشان را قرار می دهند مهمور می کنند می شود توفیق اعتبار پیدا می کند. اما در اصطلاح مباحث مهدویت نامه هائی است که بدلائل خاص از ناحیه مقدس امام عصر علیه السلام صادر شده است. این اتفاق متداول در دوره غیبت صغری بوده است. توفیق این است که بسم الله الرحمن الرحیم یا علی بن محمد سمری اعظم الله اجراً إخوانکَ فیک، فَإِنَّکَ مَیِّتٌ ما بَیْنَکَ وَ بَیْنَ سَیِّئَه اَیام امام علیه السلام از وقتی نامه بدست ایشان می رسد را بیان کردند پایان عمر تو از امروز تا شش روز دیگر است، قَاجَمعَ اَمَرَکَ کَارت را جمع و جور کن، وَ لا تُوصَ اِلی اَحدٍ قَیَقومُ مِقامَکَ بَعَدَ وَ ما یَکَ به احدی بعد از خودت وصیت نکن برای این که قائم مقام تو باشد چرا؟ این عبارت، عبارت جانسوزی قَد وَقَعَتِ الغَیْبَه التَّامَه بخاطر این که غیبت کبری واقع شد. تمام قلا طهور دیگر ظهوری نیست، اِلا بَعَدَ اِذِنَ اللّهِ تَعالی ذِکرَه وَ ذَلیکَ بَعَدَ طَولِ الاَحدِ مَگر باذن خدا و این ظهور بعد از یک دوران طولانی است، وَقَسَوهُ القُلُوبُ و قساوت قلب ارادتمندان و اِمتِلاء الارش جُوراً و پر شدن زمین از جور، حالا این عبارت دیگر خودش بحث خاصی دارد که من مورد بحثم نیست ولی می خوانیم، وَ سَیأتی اِلی شَیعَتی مَن یَدعی المَشاہِدَه الا قَمَن اِدعی المَشاہِدَه قَیلَ خَروجِ سَفیانی وَالصَّیحَه فَهُوَ کَذابٌ مُفْتَرٌّ و لاحول ولا قوه الا باللّهِ العلی العظیم از این پس اگر یکی از پیروان من ادعای مشاهده کرد او دروغ بسته است، هر کسی ادعای مشاهده بکند قبل از خروج سفیانی و صیحه آسمانی او دروغگوست، کذاب است دروغ بسته است ولاحول ولا قوه الا باللّهِ العلی العظیم (الغیبه ص ۳۹۵)

صدوق این را می فرماید: حالا این مَن یَدعی المَشاہِدَه این یعنی چه؟ آقایان می فرمایند در دوره غیبت کبیر مَن یَدعی المَشاہِدَه یعنی کسی بیاید نیابت خاصه بکند نه این که بگوید من امام را دیدم، حالا راجع به این هم صحبت می کنیم. حضرت می فرمایند هر کس ادعای نیابت خاصه کرد این دروغگوست.

جناب مکتب می گوید به این که روز ششم که شد ما رفتیم نزد علی بن محمد سمری در حالی که در حال احتضار بود

به او گفتیم وصی و جانشین بعد از تو کیست. می خواستیم ببینیم او دارد چکار می کند؟ گفت: ۱- لِّلّهِ اَمْرٌ وَ هُوَ يَاطُّهُ خدا امری دارد که خودش او را محقق خواهد کرد این جمله را گفت از دار دنیا رفت این آخرین سخنی بود که ما از ایشان شنیدیم.

بنابر این این بواسطه ارتحال علی بن محمد سمری چهارمین نایب از نایبان خاص حضرت دوران غیبت صغری تمام می شود. نیابت خاصه هم تمام می شود بعد از مرگ ایشان برای احد از عالمان ما مراجع تقلید، که خداوند سایه ایشان را بر سر ما مستدام بدارد ادعای نیابت خاصه نکردند و نشده است نه خودشان ادعا کردند و نه دیگران برای آنها ادعا کردند. حتی بحث ولایت فقیه هم مستثنی از این مطلب نیست. ولی فقیه مجتهد جامع شرایط مبسوط الید است اما انتخابش بواسطه خبرگان است که خبرگان را مردم انتخاب می کند و این انتخاب ربطی به انتخاب امام عصر علیه سلام ندارد. آنها براساس ملاکی که ائمه به ما دادند، مَن کان مِنَ الْفُقَهَاءِ هَسْت که انتخاب می کنند بنابر این برای هیچ یک از مراجع عظام ادعای نیابت خاصه نشده است.

این که بیان می شود نیابت خاصه مگر نیابت عام هم داریم، نیابت عام در واقع رتق و فتقی است که مراجع با یک ضابطه ای که در حوزه وجود دارد به آن مقام افتاد که می رسند.

طبق آن تطبیق کلی که وجود دارد آم مسئله برایشان شأنیست پیدا می کند اما نیابت عامه رتق و فتق امور است، وساطت با امام علیه السلام نیست. این را دقت بفرمائید چرا این را دارم می گویم؟ به خاطر این که خلط مبحث می شود اصلاً در دوره غیبت کبری هیچ کسی نمی تواند بگوید من واسطه شما با امام زمان علیه السلام هستم.

بنابر این غیبت صغری تمام شد به توفیق مکتب که از مشایخ صدوق است. شخصیتی است که ثقه بودنش تصویب شده و براساس آن علمای امامیه اجماع دارند.

اما وظایف این چهار نایب چه بوده؟ اینها چکار می کردند؟

یکی از مهمترین وظایف و مسئولیت های نواب اربعه جلوگیری از فرقه گرایی و گروه شدن شیعه در دوران غیبت صغری چون زمینه اش بسیار وجود دارد. دلیلش چیست؟ دلیلش اینست که در روایات فراوان از رسول خدا صلی الله علیه و آله بشارت ظهور آخرین حجت الهی آشکارا مطرح شده، حکومت عباسی قیام این موعود الهی را مخالف با جریان حکوم ظالمانه خود می دانستند به همین دلیل کوشیدند تا از چنین اخبار غیبی جلوگیری کنند.

یکی از راه هایش این بود که امام عسگری علیه السلام را شدیداً در کنترل قرار دارند به نحوی که امام عسگری علیه السلام امامی است که در مدینه بدنیا نیامده در عراق بدنیا آمده، امامی است که به حج نرفته، این قدر در محاصره است. حضرت عسگری علیه السلام در شرایط سخت و سنگین بسر می برد امور امامت و رهبری شیعه را پنهانی انجام می دهد. آن حضرت بویژه امر مهم جانشینی پس از خود و جریان ولادت حضرت مهدی علیه السلام را مخفی نگه می دارد. هم باید جان فرزندش را، آخرین وصی را حفظ بکند. هم باید شیعیان را خبر بکند.

پس زمینه، زمینه ای است که باید انکار بکنند چرا؟ چون امام رسماً نمی تواند اعلام بکند. بنابر این دوره امام عسگری علیه السلام و بعد از شهادت ایشان زمینه بسیار مساعد است چون عموم شیعیان خبر ندارند که حضرت فرزندی دارد. مگر خواص، آنگاه بواسطه آنها یک اتفاقی می افتد. انسان هائی که زمینه شیطنت را دارند با مساعدت حکومت بعد از شهادت امام عسگری علیه السلام چهارده فرقه درست می کنند. برخی از نقل ها یازده فرقه و برخی نقل ها چهارده فرقه ولی تا پایان ۳۲۹ هجری مرحوم شیخ مفید رحمه الله علیه بیان مبارک شان اینست که: امروز که سال ۳۷۳ است در زمان مادیر هیچ اثری از این گروه ها باقی نمانده، و همه از بین رفته و این نمی بوده مگر بواسطه خدمات نواب اربعه.

یعنی اینها این نواب جریان شیعه را رهبری کردند به نحوی که تحت حمایت یک نفر وزیر یک پرچم یک نفر قرار بگیرند. آن چهارده گروهی که همه ادعای مهدویت و نیابت خاص و این حرف ها را داشتند همه را این چهار نفر با روش خودشان از بین بردند، هم باید جان امام حفظ بکند و هم رهبری و این یکی از مهم ترین وظایف است.

ببینید این گروه هائی که داعیه دار مهدویت شدند چه کسانی هستند؟ آدم های عادی نیستند بعضی از آنها منسوب به اهل بیت سلام الله علیهم اجمعین هستند! ولی این چهار نفر جوری اداره کردند که تشنت در شیعه پیش نیامد. بزرگ مرجع شیعه جناب مفید می گوید سال ۳۷۳ یعنی ۲۲۹ که غیبت صغری تمام شد هیچ اثری از اینها نیست. کلیتاً از بین

رفتند. و این بخاطر درست عمل کردن آنها می باشد. بیان این مسئله به این جهات است که این نواب موجودات زینتی نبودند صرفاً به این دلیل که یک پولی را به امام برسانند یا یک دستوری را از امام بگیرند. اینها جامعه تشیع را بسوی مهدویت واقعی هدایت می کردند. راهبری و رهبری کردند. حالا یکی از این راه ها جلوگیری از تفرق است.

حالا این چهار بزرگوار در عین حال که باید جان امام را حفظ بکنند دارند مبارزه می کنند خیلی کار سختی است. نباید امام را لو بدهند در عین حال هم باید مردم را متوجه ایشان بکنند.

در کتاب های کلامی چهار فرقه را نام می برند که این چهار فرقه، چهار فرقه اصلی هستند و هر کدام خودشان به دو سه فرقه تقسیم می شوند. مثلاً:

یک طائفه بودند که انحراف داشتند. طایفه محمدیه؛ اینها چه کسی هستند؟ این فرقه معتقد بودند محمد پسر بزرگ امام هادی علیه السلام که در زمان حیات آن حضرت درگذشت، امام بعد از ایشان بود سید محمد در نزدیکی سامرا مدفون هستند. شخصیت بسیار بزرگوار و ارزنده خودشان هرگز چنین ادعائی نداشتند در مورد ایشان جاه طلبان و کسانی که شیطان صفت هستند این ادعا را کردند به ادعای ایشان چون امام عسگری علیه السلام به کسی وصیت نکرده بود امامت او ساقط است چون در مرام اینها امام کسی است که فرزند ذکور داشته باشد. گروهی مرگ جناب محمد را انکار کردند و قائل به غیبتش شدند. یعنی خود اینها دو سه گروه بودند.

گروه دوم قائلین به انقطاع امامت هستند اینها خودشان دو گروه هستند. معتقد بودند بعد از امام عسگری علیه السلام امامی وجود ندارد چرا؟ چون در آن شرایط سخت امام نتوانسته رسماً فرزندش را به همه معرفی بکند به خواص شیعه معرفی کرده اینها ظاهراً درباره عقیده به مهدویت اختلاف داشتند و به دو گروه تقسیم شدند. یک گروه از اینها معتقد به قیام مهدی عجل الله تعالی فرجه شریف نبودند و می گفتند چون خداوند از گناه بندگان به خشم آمده امامت را از ایشان منقطع ساخته و حجت را برداشته است. گروه دیگر به قیام مهدی موعود علیه السلام عقیده داشتند اما معتقد بودند که چون امام عسگری علیه السلام بدون جانشین از دنیا رفته امامت متوقف شده تا اینکه خداوند مهدی علیه سلام را از میان امامان گذشته برگزیند.

گروه دیگر بودند که به آنها واقفیه می گویند. اینها معتقد بودند امام یازدهم علیه السلام همان مهدی قائم علیه السلام است زیرا به گمان آنها وی امامی را بعد از خودش معرفی نکرده به دلیل آن سختی شرایط، به کسی وصیت نموده پیروان این گروه در این که حالا مهدی کیست؟ خودشان اختلاف داشتند.

گروهی از واقفیه کسانی که در امامت حضرت عسگری علیه السلام توقف کردند، گفتند امام عسگری علیه السلام خودش امام است یعنی مهدی موعود علیه سلام همین ایشان است. گفتند امام عسگری علیه السلام از دنیا نرفته بلکه در پرده غیبت بسر می برد. فرض آنها بر این مطلب استوار بود که هیچ امامی تا پسر خود را به جانشینی انتخاب نکند از دار دنیا نمی رود و چون امام عسگری علیه السلام به کسی وصیت نکرده پس از دنیا نرفته پس خود او مهدی علیه السلام است. غیبت دارد. اینها یک گروه بودند.

گروه دوم واقفیه، اینها می گفتند امام عسگری علیه السلام از دنیا رفته یعنی سال ۲۶۰، وصی بار دیگر رجعت می کند، خوب رجعت هم جز عقاید حقه شیعه است و او همان مهدی علیه السلام است. آنها یقین داشتند که امام عسگری علیه السلام بدون وصیت به کسی درگذشته در حالی که گفتم امام قطعاً وصیت کرده برای خواص.

ببینید این تفرق، هر کدامش مرید داشتند هر کدامش ارادتمند داشته، عده و عده داشتند این چهار نفر با حفظ جان امام علیه السلام به بخوبی جامعه را رهبری کردند که جناب شیخ مفید می فرماید در سال ۲۷۳ هجری قمری امروز از هیچ کدام اینها خبری نیست و این حکایت از اینست که اینها موجودات زینتی نبودند، کار بزرگی انجام دادند شما امروز در کنار امام عصر علیه السلام به کسی دیگری توجه ندارید.